

Η Σούζαν Σόνταγκ σε ένα συμπόσιο για το σεξ, σε ξενοδοχείο του Μανχάταν το 1962

Περί εαυτού

Susan Sontag

Παρίσι, 29 Δεκεμβρίου 1958

Σεν Ζερμέν ντε Πρε. Όχι ακριβώς όπως το Γκρίνουιτς Βίλετζ. Ένας απ' τους λόγους οφείλεται στο ότι οι εκπάτριδες (Αμερικανοί, Ιταλοί, Άγγλοι, Νοτιοαμερικανοί, Γερμανοί) στο Παρίσι έχουν έναν ρόλο διαφορετικό από εκείνο των επαρχιωτών (όπως παιδιά απ' το Σικάγο, από τη Δυτική Ακτή, από το Νότο) που έρχονται στη Νέα Υόρκη. Χωρίς τη ρήξη της εθνικής ταυτότητας και της κακής ταυτότητας. Ίδια γλώσσα. Πάντα θα μπορούσε κανείς να γυρίσει στην πατρίδα του. Και, ούτως ή άλλως, η πλειοψηφία των κατοίκων του Βίλετζ είναι Νεοϋορκέζοι - εσωτερικοί μετανάστες, ή ακόμα και εκπάτριδες.

Η ρουτίνα των καφέ. Μετά τη δουλειά προσπαθώντας να γράψεις ή να ζωγραφίσεις, έρχεσαι στο καφέ ψάχνοντας για κόσμο που ξέρεις. Προτιμάς με κάποιον ή το ελάχιστο να έχεις ένα ραντεβού. Θα έπρεπε κανείς να πάει σε πολλά καφέ –κατά μέσον όρο: τέσσερα– τη βραδιά.

Επίσης, στη Νέα Υόρκη (στο Γκρίνουιτς Βίλετζ) υπάρχει η κωμωδία που τη συμμαρτίζονται όλοι, του να είσαι Εβραίος. Και αυτό λείπει από τούτη τη μοπέμικη ζωή. Όχι τόσο η προσφορά οίκτου. Στο Γκρίνουιτς Βίλετζ οι Ιταλοί –το προλεταριακό φόντο απέναντι στο οποίο ξεριζωμένοι Εβραίοι και επαρχιώτες σκηνοθετούν τη διανοητική και σεξουαλική του δεξιοτεχνία– είναι γραφικοί αλλά εντελώς άκακοι. Εδώ κυριαρχούν οι θελλώδεις Άραβες που κάνουν επιδρομές.

Οι Rates. Οι αποτυχημένοι διανοούμενοι (συγγραφείς, καλλιτέχνες, υποψήφιοι διδάκτορες), άνθρωποι σαν τον Σαμ Γούλφενσταϊν (τον μαθηματικό), που κουτσαίνει, με την τσάντα του, τις άδειες μέρες του, το βίτσιο του με τις ταινίες, την τσιγκουνιά του και το να ψάχνει στα σκουπίδια, την ανιαρή οικογενειακή φωλιά του απ' την οποία το 'σκασε – με τρομάζουν.

Η Χάριет (Σόμερς, το μοντέλο συγγραφέων και καλλιτεχνών). Το πιο όμορφο αμερικανικό μποέμ λουλούδι. Νέα Υόρκη, Εβραία. Οικογενειακά διαμερίσματα στην 70ή και 80ή Οδό. Μεσαία τάξη, πατέρας επιχειρηματίας – όχι επαγγελματίας. Με θείες κομμουνίστριες. Νέγρα υπηρέτρια. Γυμνάσιο στη Νέα Υόρκη, πανεπιστήμιο στο Νιου Γιork Γιουνιβέρσιτι, πειραματικό ψευτοκαλλιτεχνικό κολέγιο, Σαν Φρανσίσκο, σπίτι στο Γκρίνουιτς Βίλετζ. Πρώιμες σεξουαλικές εμπειρίες, συμπεριλαμβανομένων και νέγων. Ομοφυλοφιλία. Γράφει διηγήματα. Δισεξουαλικό συνοθύλευμα. Παρίσι, ζει με έναν ζωγράφο. Ο πατέρας μετακόμισε στο Μαϊάμι. Ταξίδια πίσω στην Αμερική. Τύπος εκπάτριδος με νυχτερινή εργασία. Η γραφή της είναι σε παρακμή.

**Το «εγώ» μου είναι ασθενικό, προσεκτικό, φρόνιμο. Οι καλοί συγγραφείς περι-
αυτολογούν ασύστολα, έως βλακειάς.
Λογικοί άνθρωποι, κριτικοί, διορθώστε
τους – αλλά η φρονιμάδα τους είναι
παρασιτική.**

αξιοπρέπεια, με κάνει αδέξια. Εκείνη με τις ρομαντικές της δυσαρέσκεις, εγώ με τις ρομαντικές μου ανάγκες και πόθους... Ένα απρόσμενο δώρο: το ότι είναι όμορφη. Τη θυμόμουν ως όχι εντελώς όμορφη, αλλά μάλλον αγενή και καθόλου ελκυστική. Δεν είναι τίποτα από όλα αυτά. Και η φυσική ομορφιά είναι, σχεδόν φριχτά, σπουδαία για μένα.

31 Δεκεμβρίου

Περί ημερολογίων. Είναι πολύ ρηκό να εκλάβεις το ημερολόγιο σαν ένα δοχείο των κρυφών, ιδιωτικών σκέψεων κάποιου – όπως ενός έμπιστου που είναι κουφός, μουγκός και αγράμματος. Στο ημερολόγιο που κρατάω όχι μόνο εκφράζω τον εαυτό μου πιο ελεύθερα από όσο θα εκφραζόμουν στον οιονδήποτε, αλλά δημιουργώ τον εαυτό μου. Το ημερολόγιο είναι ένα όχημα για την αίσθηση της ατομικότητας. Με αντιπροσωπεύει ως συγκινησιακά και πνευματικά ανεξάρτητη. Οπότε (αλίμονο) όχι μόνο καταγράφει την πραγματική, καθημερινή μου ζωή αλλά μάλλον –σε πολλές περιπτώσεις– προσφέρει εναλλακτικές λύσεις.

Συχνά υπάρχουν συγκρούσεις ανάμεσα στο νόημα των πράξεών μας προς ένα πρόσωπο και του τι λέμε ότι νιώθουμε γι' αυτό το πρόσωπο στο ημερολόγιο. Αλλά αυτό δε σημαίνει πως ό,τι κάνουμε είναι ρηκό και ότι μόνο το τι ομολογούμε στον εαυτό μας έχει βάθος. Οι εξομολογήσεις, εννοώ οι σοβαρές βεβαίως, θα μπορούσαν να είναι πιο ρηκές από τις πράξεις. Αναλογίζομαι τώρα τι διάβασα σήμερα (όταν πήγα πάνω στο 122 Μπουλεβάρ, να τσεκάρω το ταχυδρομείο της) στο ημερολόγιο της Η. για μένα – αυτός ο κοφτός, άδικος, άχαρος υπολογισμός μου που καταλήγει με το να μου λέει ότι στ' αλήθεια δεν της αρέσω αλλά ότι το πάθος μου γι' αυτήν είναι δεκτό και ευκαιριακό. Ένας θεός μονάχα ξέρει πόσο πονάει αυτό και νιώθω αγανακτισμένη και ταπεινωμένη. Σπάνια ξέρουμε τι νομίζουν οι άλλοι για μας (ή, μάλλον, τι νομίζουν ό,τι νομίζουν για μας)... Νιώθω ένοχη για το ότι διάβασα κάτι που δεν προοριζόταν για τα δικά μου μάτια; Όχι. Μία από τις κύριες (κοινωνικές) λειτουργίες ενός ημερολογίου ή ενός ζουρνάλ είναι αυτό ακριβώς, να διαβαστεί κρυφά από

30 Δεκεμβρίου

Η σχέση μου με τη Χάριет με μπερδεύει. Θέλω να μην είναι προμελετημένη, να μην είναι ανακλαστική – αλλά η σκιά των προσμονών της ως προς το από τι συνίσταται μία «σχέση» μου τσαλακώνει την

άλλους, από κόσμο (γονείς + εραστές) για τους οποίους κάποιος είναι σκληρά έντιμος μόνο στο ημερολόγιο. Θα το διαβάσει ποτέ αυτό η Η.;

Περί γραφής: είναι ανήθικο το να γράφεις με σκοπό να ηθικολογείς, να ανεβάζεις την ηθική των άλλων. Τίποτε δε με αποθαρρύνει από το να είμαι συγγραφέας εκτός από την τεμπελιά. Μια καλή συγγραφέας.

Γιατί το να γράφω είναι σημαντικό; Κυρίως για λόγους εγωιστικούς, υποθέτω. Γιατί θέλω να είμαι αυτή η περσόνα, μία συγγραφέας και όχι γιατί υπάρχει κάτι που θέλω να πω. Αλλά τότε γιατί όχι κι αυτό; Με λίγο χτίσιμο του εγώ –τέτοιου είδους απόδειξη είναι το ζουρνάλ– θα έπρεπε να κερδίσω μέσω της εμπιστοσύνης ότι (έχω) κάτι να πω που πρέπει να ειπωθεί.

Το «εγώ» μου είναι ασθενικό, προσεκτικό, φρόνιμο. Οι καλοί συγγραφείς περιαιτολογούν ασύστολα, έως βλακείας. Λογικοί άνθρωποι, κριτικοί, διορθώστε τους – αλλά η φρονιμάδα τους είναι παρασιτική στη δημιουργική βλακεία της ευφυΐας τους.

2 Ιανουαρίου, 7:30 π.μ.

Μικρό φτωχό μου εγώ, πώς ένιωσες σήμερα; Φοβάμαι όχι πολύ καλά – μάλλον μελανιασμένο, πονεμένο, τραυματισμένο. Ζεστά κύματα ντροπής και τα συνεπακόλουθα. Ποτέ δεν είχα ψευδαισθήσεις ότι ήταν ερωτευμένη μαζί μου, αλλά το θεωρούσα δεδομένο ότι της άρεσα.

Απόψε (χθες το βράδυ) στο σπίτι του Πολ, στ' αλήθεια, εγώ παρλέ φρεντς. Ώρες επί ωρών μ' αυτόν και τους γλυκείς γονείς του. Τρομερή πλάκα!

19 Φεβρουαρίου

Χθες (αργά το απόγευμα) πήγα στο πρώτο μου κοκτέιλ πάρτι του Παρισιού ατού Ζαν Βαλ – με την αηδιαστική συντροφιά του Άλαν Μπλουμ. Ο Ζαν Βαλ (ένας φιλόσοφος) ήταν ακριβώς ό,τι περίμενα – ένας μικροκαμωμένος σαν πουλάκι άντρας με αραιά άσπρα μαλλιά και πλατύ αδύνατο στόμα, μάλλον όμορφος, σαν τον Ζαν-Λουί Μπαρό (ηθοποιός) στα 65 του, αλλά τρομερά σαστισμένος και απεριποίητος. Φαρδύ μαύρο κουστούμι με τρεις μεγάλες τρύπες μπροστά απ' τις οποίες μπορούσες να δεις το (λευκό του) εσώρουχο + είχε έρθει αργά για μια διάλεξη –για τον Κλοντέλ– στη Σορβόνη. Έχει μια ψηλή όμορφη τυνησιανή σύζυγο (με στρογγυλό πρόσωπο και τραβηγμένα σφικτά προς τα πίσω μαλλιά) στα μισά του χρόνια, γύρω στα 35 με 40 υποθέτω + τρία ή τέσσερα ήσυχα παιδιά. Επίσης, ήταν ο Τζιόρτζιο ντε Σαντιλάνα (ιστορικός των επιστημών), δυο γιαπωνέζοι καλλιτέχνες, ατροφικές κυρίες κάποιας ηλικίας με γούνινα καπέλα, ένας άνδρας από την Πρου, μεσαίου μεγέθους, παιδιά μόλις βγαλμένα από πίνακες του Μπαλτί σε αποκριάτικα κουστούμια, ένας άνδρας που έμοιαζε με τον Ζαν-Πολ Σαρτρ, μόνο λίγο πιο άσχημος, που κούτσαινε και που ήταν ο Ζαν-Πολ Σαρτρ και πολλοί άλλοι των οποίων τα ονόματα δε σήμαιναν τίποτα για μένα. Μίλησα με τον Βαλ + τον ντε Σαντιλάνα + (αναπόφευκτα) τον Μπλουμ. Το διαμέρισμα, στη Ρου ντε Πελετιέ, είναι φανταστικό –όλοι οι τοίχοι είναι γεμάτοι σχέδια + σκίτσα + ζωγραφισμένα από τα παιδιά και από φίλους καλλιτέχνες– με σκούρα σκαλιστά αφρικανικά έπιπλα, δέκα χιλιάδες βιβλία, βαριά τραπεζομάντιλα, λουλούδια, παιχνίδια, φρούτα – μια μάλλον όμορφη ακαταστασία, νόμισα.

28 Φεβρουαρίου

Άκουσα τη Σιμόν ντε Μποβουάρ να μιλά για ένα μυθιστόρημα χθες το βράδυ στη Σορβόνη (με τον [δημοσιογράφο Ιρβ] Τζαφέ). Είναι αδύνατη και αγχώδης και με μαύρα μαλλιά και όμορφη για την ηλικία της, αλλά η φωνή της είναι άχαρη, κάτι με τον υψηλό τόνο + τη νευρική ταχύτητα με την οποία μιλά. Αργά το απόγευμα διάβασα το *Reflections on a Golden Eye* (Αντανακλάσεις σε ένα χρυσό μάτι) του Κάρσον ΜακΚάλερς. Στιλπνό, πραγματικά οικονομικό και «γραμμένο» αλλά δε μου πάει το κίνητρο μέσω απάθειας, κατατονισμού, ζωώδης κατανόηση... (Σε ένα μυθιστόρημα, εννοώ!)

Αρχές του 1959, Νέα Υόρκη

Η ασχήμια της Νέας Υόρκης. Αλλά μου αρέσει εδώ, όσο αρέσει ακόμα και στο περιοδικό *Commentary* [με το οποίο συνεργάστηκε]. Στη Νέα Υόρκη ο αισθησιασμός το γυρνάει στη σεξουαλικότητα – δεν υπάρχουν αντικείμενα του πόθου για να ανταποκριθούν, δεν υπάρχουν όμορφα ποτάμια, σπίτια, άνθρωποι. Φριχτές οι μυρωδιές στους δρόμους και βρόμα... Τίποτα εκτός από το φαγητό, και ίσως και η φρενίτιδα του κρεβατιού.

...

Το να προσαρμόζεις τον εαυτό σου στην πόλη κατά τού να κάνεις την πόλη...

12 Μαρτίου, 4:15 το πρωί

Έχω τα μαύρα μου τα χάλια. Το καταγράφω αυτό εδώ. Γράφω αργά και κοιτάζω αυτά που έγραψα με το χέρι και που φαίνονται εντάξει. Δυο μαρτίνι βότκα με τον Μάρτι Γκρίνμπεργκ [εκδότη του *Commentary*]. Το κεφάλι μου είναι βαρύ. Το κάπνισμα είναι πικρό. Ο Τόνι + και μια ξινή φάτσα [ο Μάικ Χάρινγκτον] συζητάνε για τους Στάνφορντ και Μπινέ. Ο Κλάιστ είναι υπέροχος. Νίτσε, Νίτσε.

Οκτώβριος

[χωρίς ημερομηνία, εξώφυλλο]

I'm not rious, but co-rrious (δεν είμαι θρήσκεια αλλά πληθωρική).

19 Νοεμβρίου

Ο ερχομός του οργανισμού έχει αλλάξει τη ζωή μου. Είμαι απελευθερωμένη, αλλά δεν είναι αυτός ο τρόπος να το πει κανείς. Ακόμα πιο σημαντικό: με έχει περιορίσει, έχει κλείσει πολλές πιθανότητες, έχει κάνει τις εναλλακτικές λύσεις ολοκάθαρές και αιχμηρές. Δεν είμαι πια απεριόριστη, π.χ. τίποτα. Η σεξουαλικότητα είναι το παράδειγμα. Πριν, η σεξουαλικότητά μου ήταν οριζόντια, μια απέραντη γραμμή ικανή να είναι απεριόριστα υποδιαίρεμένη. Τώρα είναι κάθετη.

20 Νοεμβρίου (3 το πρωί)

Δεν έχω ζητήσει τόσα πολλά από κανέναν όσα έχω ζητήσει από την [κουβανοαμερικανίδα θεατρική συγγραφέα Μαρία] Ι[ρίν Φορνές]. Ζηλεύω όποια βλέπει, με πληγώνει κάθε φορά που αποχωριζόμαστε. Αλλά όχι όταν την αφήνω ξέροντάς το ότι είναι εδώ. Η αγάπη μου

θέλει να την ενσωματώσει ολοκληρωτικά, να τη φάει. Η αγάπη μου είναι εγωιστική.

Απόψε πήγε απ' τη δουλειά να συναντήσει την Ινέζ στο Σαν Ρέμο. Η Αν Μόρισετ [δημοσιογράφος και θεατρική συγγραφέας] ήταν εκεί. Μετά στο Σίνταρ Μπαρ. Ήρθε σπίτι στις 12:00. Κοιμόμουν... Ήρθε στο κρεβάτι, μου είπε τα νέα της νύχτας, στις δύο έσβησε τα φώτα, πήγε για ύπνο. Είχα παραλύσει, είχα βουβαθεί, είχα πρηστεί στο κλάμα. Κάπνισα, κοιμήθηκε.

24 Δεκεμβρίου

Η επιθυμία μου να γράφω συνδέεται με την ομοφυλοφιλία μου. Χρειάζομαι την ταυτότητα ενός όπλου ισάξιου με το όπλο που έχει η κοινωνία εναντίον μου. [Η ταυτότητα] δε δικαιολογεί την ομοφυλοφιλία μου. Αλλά μου δίνει –νομίζω– την άδεια. Τώρα μόλις αντιλαμβάνομαι το πόσο ένοχη νιώθω που είμαι αδελφή. Με την Η νόμιζα ότι δε με πείραζε, αλλά έλεγα ψέματα στον εαυτό μου. Το αφήνω σε άλλους (π.χ. στην Ανέτ [Μίκελσον, θεωρητική του κινηματογράφου]) να πιστεύουν πως η Η. είναι το πάθος μου και πως χωρίς την Η. δε θα ήμουν αδελφή ή τουλάχιστον όχι κυρίως αδελφή. Με το να είμαι αδελφή είμαι πιο τρωτή.

28 Δεκεμβρίου

Μέχρι σήμερα ένιωθα ότι μόνο πρόσωπα ή πράγματα τα οποία γνώριζα σε βάθος, που πραγματικά αγαπούσα, ήταν ακριβή αντίγραφα ή εκδοχές του ελεεινού εαυτού μου. (Τα διανοητικά και τα σεξουαλικά μου αισθήματα πάντα ήταν αιμομιχτικά.) Τώρα ξέρω + αγαπάω κάποιον που δεν είναι σαν εμένα –π.χ. όχι Εβραία, όχι η τυπική νεοϋορκέζα διανοούμενη– χωρίς τα ελαττώματα της στενής σχέσης. Έχω βαθιά γνώση της ξενικότητας, της απουσίας κοινής καταγωγής – και το γεύομαι αυτό σαν μια μεγάλη εμπειρία.

1960

[εξώφυλλο χωρίς ημερομηνία]
Cogito ergo est.

Φεβρουάριος

Πόσες φορές δεν έχω πει στον κόσμο πως η Περλ Κέιζιν [επιμελήτρια] ήταν η φιλενάδα του Ντίλαν Τόμας; Πως ο Νόρμαν Μέιλερ έκανε όργια; Πως ο [Φ.Ο.] Μάθιενσεν ήταν αδελφή; Για να το ξέρουν όλοι φυσικά, αλλά ποια στην ευχή είμαι για να διατυμπανίζω τις σεξουαλικές προτιμήσεις των άλλων;

Πόσες φορές δεν εξύβρισα τον εαυτό μου γι' αυτό, που είναι κατά τι λιγότερο προσβλητικό από τη συνήθεια του να λες ότι γνωρίζεις τους πάντες (πόσες φορές δε μίλησα για τον Άλεν Γκίνσμπεργκ όταν ήμουν στο *Commentary*;) και η συνήθειά μου να κριτικάρω τον κόσμο αν με προσκαλούν να το κάνω... Έχω πάντα προδώσει πολλούς, τον έναν στον άλλον. Ας μην είναι λοιπόν απορίας άξιο που τρέφω μεγάλη εκτίμηση και που χρησιμοποιώ με μεγάλη ακρίβεια τη λέξη «φίλος».

Σάββατο

Ξύπνημα στις 7:00.

Μουσείο στις 10:30.

Φθάνει η Ι για καφέ + γεύμα στο Μουσείο. «Trouble in Paradise».

4:30 με 5:15 καφές με την Ι. Κουβέντα. Έρχεται μαζί μου στο ταξί στην 118η Οδό να πάρουμε τον Ντέιβιντ [ΡΙφ, τον 7χρονο γιο της Σόνταγκ] άφησα την Ι στην 79η Οδό – πηγαίνει ατού Άλφρεντ [Τσέστερ, συγγραφέας και κριτικός λογοτεχνίας] τάισα τον Ντέιβιντ. Τηλεφωνεί η Α μου λέει να πάμε σε ένα πάρτι.

Διάβασα τον Ακουστή – τηλεφώνησα στον Τζακ και τη Χάριετ. Έφυγα στις 9:30.

Ταξί στην 14η Οδό. Αγοράζω εισιτήρια για τον [σκηνοθέτη Κένεθ] Έινγκερ και από κει για το Πιραντέλο πάρτι –φεύγω– Τάιμς Σκουέαρ.

Ταινία με την Μπαρντό – σπίτι στις 4.

3 Σεπτεμβρίου 1962

Κάθομαι στο γρασίδι δίπλα απ' το ποτάμι. Ο Ντέιβιντ παίζει με ένα αγόρι από το Πουέρτο Ρίκο και με έναν άντρα.

Μόνη, μόνη, μόνη. Η κούκλα ενός εγγαστρίμουθου χωρίς τον εγγαστρίμουθο. Έχω κόπωση του μυαλού και πονά η καρδιά μου. Πού είναι η ειρήνη, το κέντρο; Υπάρχει πέντε ειδών γρασίδι εδώ που είμαι ξαπλωμένη. Βρούβες, σκίουροι, κίτρινα λουλουδάκια. Θέλω να είμαι ικανή να είμαι μόνη, να το βρίσκω αυτό θεραπευτικό – όχι μονακά να περιμένω.

Ο Ιππόλυτος λέει, ευλογημένη ας είναι η σκέψη που κάτι την απασχολεί εκτός από τις απარέσκειες.

Χθες το βράδυ είδα στον ύπνο μου τον Νατ Γκλέιζερ. Είχε έρθει να δανειστεί ένα μαύρο μου φόρεμα, ένα πολύ όμορφο φόρεμα, για το κορίτσι του για ένα πάρτι.

Προσπάθησα να τον βοηθήσω να το βρει. Ξάπλωσε σε ένα μονό κρεβάτι + ξάπλωσα πλάι του και του χάιδεψα το πρόσωπο. Η επιδερμίδα του ήταν λευκή εκτός από μερικές μικρές μαύρες τουφίτσες σαν μούσκλια στο πρόσωπό του που ήταν η αξυρισιά του. Τον ρώτησα πώς έγινε τόσο λευκό το πρόσωπό του + του είπα ότι έπρεπε να τον δει λίγο ο ήλιος. Ήθελα να μ' αγαπά αλλά δεν.

27 Ιουλίου 1964

Τέχνη = ένας τρόπος για να πλησιάζεις κάποιου την τρέλα. Η ανάγκη που έχω να την ξεφορτωθώ, κάποτε με τραβούσε.

Ένα φρεσκογραμμένο χειρόγραφο, από τη στιγμή που τελείωσε, αρχίζει και βρομάει. Είναι ένα νεκρό σώμα –πρέπει να θαφτεί– εμβληματικό, τυπωμένο. Βιάζομαι να πάω να ταχυδρομήσω τα χειρόγραφα τη στιγμή που τα τελειώνω, ακόμα κι αν είναι 4 τα χαράματα.

Το μεγαλύτερο έγκλημα: να κρίνεις.

Το μεγαλύτερο ελάττωμα: έλλειψη μεγαλοψυχίας.

[σε ένα χαρτάκι τσαλακωμένο, πιθανόν από το 1964]

Θα είμαι εντάξει κατά τις 7 το πρωί.

4 Ιουλίου [Γιουγκοσλαβία]

Μείλερ: πώς να είσαι αγνός και σταρ του κινηματογράφου.

Σε κάθε σημαντικό αμερικανό συγγραφέα νιώθεις τον αγώνα με τη γλώσσα – είναι ο εχθρός

σου, δεν είναι στην υπηρεσία σου. (Εντελώς διαφορετικά στην Αγγλία, όπου η γλώσσα θεωρείται δεδομένη.) Πρέπει να την υποτάξεις, να την ξαναπλάσεις.

17 Σεπτεμβρίου (σε ένα αεροπλάνο προς τη ΝΥ)

Σαρτρ: «Όταν οι γνώμες δύο ανθρώπων είναι τόσο διαφορετικές, πώς μπορούν να πηγαίνουν σινεμά μαζί;».

Μποβουάρ: «Το να χαμογελάς το ίδιο σε εκθρούς και φίλους είναι σαν να ταπεινώνεις τις υποχρεώσεις τους στο επίπεδο της απλής γνώμης, όλους τους διανοούμενους, της Δεξιάς ή της Αριστεράς, στην κοινή τους μπουρζουάδικη συνθήκη».

24 Νοεμβρίου

Η Λίλιαν [Χέλμαν] ταυτίστηκε με την Μπέκι Σαρπ – πάντα ήθελε να είναι σκύλα, ένα δόλωμα για τον κόσμο. Ποτέ δεν κατόρθωσα να ξεπεράσω το θαυμασμό μου γι' αυτήν και την ζηλεύω που είναι ικανή να πετάει το λεξικό στα μούτρα καθηγητριών που κλαίνε. Όλοι αυτοί οι χειρισμοί με τους άντρες είναι πέρα από μένα.

Ανάλυση: δυο ή τρεις καταρράκτες έπεσαν απ' τα μάτια μου. Απόμειναν άλλοι εκατό;

Γυρνάω σπίτι κάθε βράδυ στις 2 με 3. Οι *Νιου Γιορκ Τάιμς* είναι η ερωμένη μου.

[χωρίς ημερομηνία, προς το τέλος του 1965]

Η δυσaréσκεια της ανταπόκρισης – οι αντιδράσεις των άλλων στο έργο μου, θαυμασμός ή δυσμενής κριτική. Δε θέλω να αντιδρώ σ' αυτά. Είμαι αρκετά επικριτική (+ το ξέρω πολύ καλά πως είναι λάθος).

Μ' αρέσει να νιώθω μωδιασμένη. Έτσι ξέρω πως υπάρχουν κι άλλα πράγματα τον κόσμο εκτός από μένα.

Η διανοητική μου διάπλαση:

α) Κηορφ + Μ[odern] Λ[ibrary]

β) Ρ[artisan]R[evue] (Τρίλινγκ, Ραβ, Φίντλερ, Τσείς)

γ) Το Πανεπιστήμιο του Σικάγου. Ρ & Α via Scwab-Mckeon Burke

δ) Η κοινωνιολογία της Κεντρικής Ευρώπης. Οι γερμανοί εβραίοι πρόσφυγες διανοούμενοι: Στράους, Άρεντ, Σόλεμ, Μαρκούζε, Γκούρεβιτς, [Τζάκομπ] Τάουμπες κ.λπ. (Μαρξ, Φρόιντ, Σπένγκλερ, Νίτσε, Βέμπερ, Ντίλτε, Ζίμελ, Μάνχαιμ, Αντόρνο κ.λπ. κ.λπ.)

ε) Χάρβαρντ Βίντγκενστάιν

στ) Οι Γάλλοι: Αρτό, Μπαρτ, Σιοράν, Σαρτρ

ζ) περισσότερη Ιστορία της θρησκείας

η) Εγώ – ο Μέιλερ, η αντιδιάνοηση

ι) η Τέχνη και η Ιστορία της τέχνης ο Τζάσπερ [Τζόουνς], ο [Τζον] Κέιτζ, ο [Ουίλιαμ] Μπάροουζ και σαν συμπέρασμα: το γαλλοεβραϊκό μίγμα;

1 Ιουνίου

Ένα από τα πιο δυνατά και εντελώς στη διάθεσή μου συναισθήματα: η περιφρόνηση. Περιφρόνηση για τους άλλους, περιφρόνηση για τον εαυτό μου. Είμαι ανυπόμονη με όσους δεν ξέρουν πώς να προστατεύονται, πώς να διεκδικούν το δικίο τους.

Η σκέψη μου: Κινγκ Κονγκ. Επιθετική, να ξεσκίζω τον κόσμο σε κομματάκια. Τις πιο πολλές φορές συγκρατούμαι, το φυλάω μέσα μου – και δαγκώνω τα νύχια μου.

6 Αυγούστου, Λονδίνο

Ο Πίτερ Μπρουκ: πολύ νευρικός, με τσιριχτή φωνή, κλομά μπλε μάτια, φαλάκρα, φορά μαύρα ζιβάγκο, θερμή γενναιοδωρή χειραψία, σαρκώδης κερατένια φάτσα. Σπούδασε με την Τζέιν Χιπ (την περίφημη λαίδη του *Little Review* από τη δεκαετία του '20) που πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής της στο Χάμπστεντ. Μαθητής του Γκούρτζιφ.

9 Αυγούστου

Μου ήρθε το Μυθιστόρημα... Νομίζω. Ας είναι καλά ο Μπρουκ + Γκροτόφσκι, τα τελευταία κομμάτια ήρθαν κι έδεσαν.

8 Οκτωβρίου

Ο Τζαπ [Τζάσπερ Τζόουνς]. Είδε σήμερα το απόγευμα τη δουλειά ενός νεαρού καλλιτέχνη. «Οι πίνακες είναι πολύ όμορφοι αλλά αυτό είναι όλο κι όλο». Η αυθεντία του Τζασπ, η κομπόητά του. Ποτέ δε σαστίζει, δεν απολογείται, δε νιώθει ένοχος ή δεν αισθάνεται ντροπή. Η τέλεια βεβαιότητα. Οπότε αν και είναι αλαζόνας ή αν και τρώει στο «Automat» είναι κομψός. (δε)

